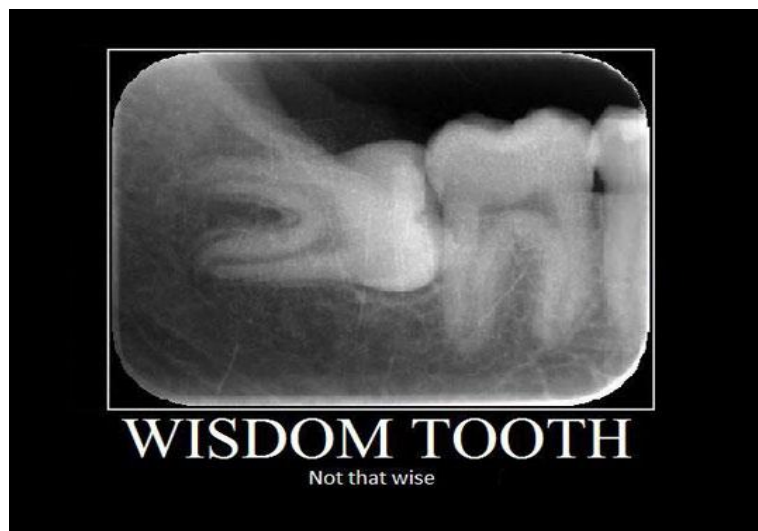

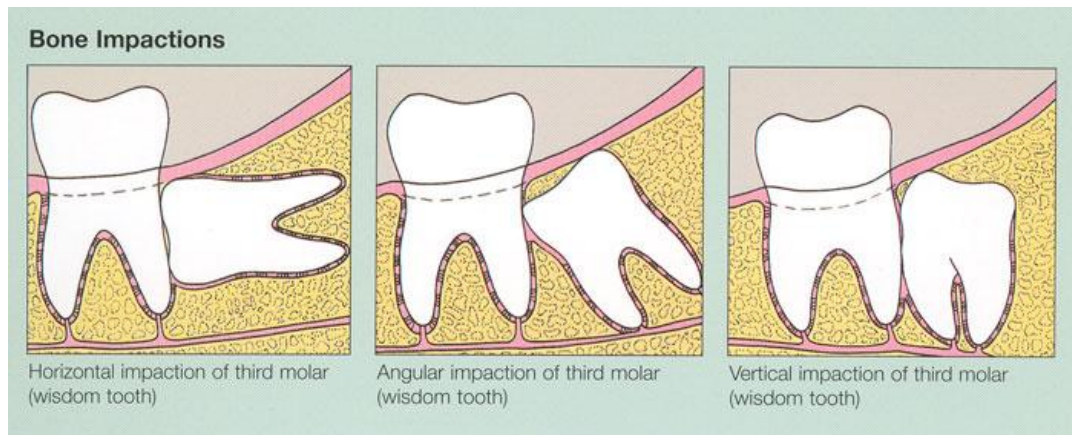
รู้จักฟันคุด

ฟันคุด (impacted tooth) คือ ฟันที่ไม่สามารถขึ้นมาในช่องปากได้ตามปกติ ซึ่งอาจจะไม่ขึ้นมาเลยหรือขึ้นมาเล็กน้อย ไม่เต็มซี่ เนื่องจากมีพื้นที่กระดูกขากรรไกรไม่เพียงพอให้ฟันงอกขึ้นได้ หรือมีฟันซี่อื่นมาขวางไว้ โดยส่วนมากฟันซี่ที่พบบ่อยที่สุดว่าเป็นฟันคุด จะเกิดกับฟันกรามล่างซี่ที่สาม (Lower third molar) ซึ่งอยู่ด้านในสุดของกระดูกขากรรไกรล่าง บางที่จะเรียกว่า ฟันกรามล่างซี่สุดท้าย เป็นฟันที่งอกหลังสุด โดยปกติแล้วฟันซี่นี้จะขึ้นในช่วงอายุประมาณ 16 - 25 ปีจนคนทั่วไปมักคิดว่าฟันคุดเกิดได้แต่กับฟันซี่นี้ แต่ในความเป็นจริงแล้วฟันคุดสามารถเกิดกับฟันซี่อื่นได้ด้วย เช่น ฟันเขี้ยว (canine) ฟันกรามน้อย (premolar) เป็นต้น

ฝรั่งจะเรียกฟันกรามล่างซี่ที่สาม (Lower third molar) ว่า “Wisdom tooth” แปลว่า ฟันของคนที่มีปัญญา ไม่ใช่ฟันที่มีปัญญา เพราะฟันซี่นี้จะขึ้นในช่วงอายุที่คนนั้นเริ่มเป็นผู้ใหญ่ มีปัญญาดีที่จะเข้าใจเรื่องต่างๆ ได้

เราสามารถแบ่งชนิดของฟันคุดได้โดยดูจากความสัมพันธ์และทิศทางการขึ้นเทียบกับฟันข้างเคียง
ได้ ดังรูป

1. Horizontal impaction ฟันคุดมีลักษณะการวางตัวแนวนอนตามขวาง
2. Angular impaction ฟันคุดเอียงเข้าหาฟันกรามซี่ที่สอง
3. Vertical impaction ฟันคุดตั้งตรงแบบฟันกรามซี่ที่สอง

ซึ่งลักษณะการขึ้นและทิศทางการวางตัวของฟันคุดมีความยากต่อการผ่าตัดเอาฟันคุดออก
ดังนั้น จำเป็นต้องเอ็กซเรย์ (X-ray) เพื่อดูให้แน่ใจว่าฟันคุดมีลักษณะเป็นแบบใด โดยการเอ็กซเรย์มีทั้ง
แบบเฉพาะซี่ (Periapical film) หรือแบบทั้งปาก (Panoramic film)

ทำไมเราต้องผ่าฟันคุด ไม่ต้องผ่าฟันคุดได้ไหม คำถามยอดฮิตที่ทันตแพทย์มักจะโดนถามเป็นประจำ และคำตอบที่ทันตแพทย์มักจะให้ก็คือควรจะต้องผ่าตัดออก เนื่องจากบริเวณที่เป็นฟันคุดมักจะทำความสะอาดได้ยาก มักจะมีเศษอาหารสะสมอยู่ที่ช่องว่างระหว่างฟันคุดกับฟันซี่ข้างเคียง ทำให้เหงือกที่คลุมฟันอักเสบได้ (pericoronitis) และยังทำให้ฟันซี่ข้างเคียงผุหรือเป็นโรคเหงือกได้ด้วย นอกจากนี้ฟันคุดยังอาจทำให้เกิดปัญหาฟันล้มเก ปัญหาการละลายตัวของรากฟันซี่ข้างเคียง และยังอาจทำให้เกิดถุงน้ำหรืออันมีสาเหตุจากฟันได้ด้วย โดยสาเหตุที่ต้องผ่าฟันคุดมีดังนี้

1. เพื่อป้องกันอาการปวดจากการที่ฟันกรามซี่ที่ 3 ขึ้นไม่ได้เนื่องจากเบียดฟันซี่ข้างๆ อยู่ หรือติดกระดูกเรมีส ทำให้เกิดแรงดันบริเวณขากรรไกรขึ้น บางรายที่รากฟันคุดยาวไปกดหรือเกี่ยวคลองประสาทและเส้นเลือดที่อยู่ในขากรรไกร ทำให้เกิดอันตรายต่อเส้นประสาทและเส้นเลือดนั้นได้ หากไม่รีบเอาออกหรือทิ้งไว้นาน หรือในฟันคุดบนถ้าทิ้งไว้นานโพรงไซนัสย่อยต่ำลงมา การผ่าฟันคุดออกอาจทำให้เกิดรอยทะลุระหว่างช่องปากและโพรงไซนัสได้
2. เพื่อป้องกันการอักเสบของเหงือกที่ปกคลุมฟัน เพราะจะมีเศษอาหารเข้าไปติดอยู่ที่เหงือกนั้นแล้วไม่สามารถทำความสะอาดได้ เชื้อแบคทีเรียที่มาสะสมอยู่จะทำให้เหงือกอักเสบ ปวด และบวมเป็นหนองมีกลิ่นมาก ถ้าทิ้งไว้การอักเสบจะลุกลามไปได้คางหรือใต้ลิ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรคไปยังส่วนอื่นๆ ของร่างกายได้ง่าย นับว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่ง บางรายถ้าเหงือกอักเสบมากและฟันคุดสบงอกยาวลงมากัดโดนเหงือก จะยิ่งทำให้อาการปวดรุนแรงมาก

3. เพื่อป้องกันฟันข้างเคียงผุ ซอกฟันระหว่างฟันคู่กับฟันกรามซี่ที่ 2 ที่อยู่ชิดกันนั้น ทำความสะอาดได้ยาก เศษอาหารจะติดค้างอยู่ทำให้เกิดฟันผุได้ทั้งสองซี่ บางรายที่เป็นมากๆ อาจจะต้องเอาฟันทั้ง 2 ซี่นี้ออกเลยทีเดียว
4. เพื่อป้องกันการละลายตัวของกระดูก แรงดันจากฟันคู่ที่พยายามดันขึ้นมาจะทำให้กระดูกรอบรากฟันหรือรากฟันข้างเคียงถูกทำลายไป ในรายที่ฟันข้างเคียงยังไม่ผุ การผ่าฟันคู่ล่างเข้าเกินไปจะทำให้กระดูกหุ้มรากฟันและรากฟันซี่ข้างเคียงถูกทำลายหายไปอาจจะกระทบกระเทือนต่อการมีชีวิตของฟันซี่นั้นไปด้วย
5. เพื่อป้องกันการเกิดถุงน้ำ หรือเนื้องอกฟันคู่ที่ทิ้งไว้นาน เนื้อเยื่อที่หุ้มรอบฟันคู่อาจจะขยายใหญ่ขึ้นกลายเป็นถุงน้ำแล้วโตขึ้นโดยไม่แสดงอาการเลย จนในที่สุดเกิดการทำลายฟันซี่ข้างเคียงและกระดูกรอบๆ บริเวณนั้น หากไม่เคยได้รับการตรวจฟันมักจะรู้ตัวอีกทีเมื่อเห็นไบหน้าเอียง หรือขากรรไกรข้างหนึ่งใหญ่กว่าอีกข้าง ซึ่งถ้าพบและรีบทำการผ่าตัดออกได้เร็ว ช่วยลดการสูญเสียอวัยวะขากรรไกร ยังสามารถรักษารูปหน้าให้เหมือนเดิมได้ แต่ถ้าถุงน้ำหรือเนื้องอกมีขนาดใหญ่มากๆ ก็อาจต้องตัดขากรรไกรบางส่วนออกทำให้เสียรูปหน้าบริเวณนั้นได้
6. เพื่อป้องกันกระดูกขากรรไกรหัก เนื่องจากการที่มีฟันคู่ฝังอยู่ในกระดูกขากรรไกรจะทำให้กระดูกขากรรไกรบริเวณนั้นบางกว่าตำแหน่งอื่น เกิดเป็นจุดอ่อนเมื่อได้รับอุบัติเหตุ หรือกระทบกระเทือนกระดูกขากรรไกรบริเวณนั้นก็หักได้ง่าย
7. ในการจัดฟันเพื่อแก้ไขฟันหน้าซ้อนเก มักต้องถอนฟันกรามซี่ที่ 3 ออกเสียก่อนเพื่อให้ง่ายต่อการเคลื่อนฟันซี่อื่นๆ และแรงดันของฟันคู่ยังมากพอที่จะผลักให้ฟันข้างเคียงรับแรงกระทบต่อๆ กันไปจนทำให้การแก้ไขฟันหน้าบิตซ้อนเกไม่ได้รับผลที่ดี
8. ผู้สูงอายุที่ฟันกรามถูกถอนออกแต่ไม่ได้ถอนฟันคู่ออกไป และต้องใส่ฟันเทียมถอดได้ ฟันเทียมด้านท้ายจะไปกดกระดูกทำให้กระดูกละลายไปทำให้เจ็บบริเวณด้านท้ายฟันเทียมได้หากรู้อย่างนี้แล้ว คงไม่อยากปล่อยฟันคู่นี้เป็นอุปสรรคในชีวิต การผ่าฟันคู่ออกตอนที่ยังไม่ปวดจะง่ายและไม่เจ็บปวดเท่าตอนที่ระบมและเจ็บปวดจากฟันคู่

การผ่าตัดฟันคู่มีผลอย่างไร เป็นอีกหนึ่งอย่างที่คนไข้ควรรู้ โดยผลของการผ่าตัดฟันคู่มีหลายอย่าง เช่น อาการปวด บวม อักเสบบริเวณแผลผ่าตัด ซึ่งคล้ายคลึงกับการผ่าตัดเล็กโดยทั่วไปซึ่งอาการเหล่านี้จะค่อยๆ ดีขึ้นได้เอง แต่มีสิ่งที่แตกต่างคือ บางครั้งการผ่าตัดฟันคู่อาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนที่สำคัญคืออาการชาบริเวณ ริมฝีปากล่างและคาง ซึ่งเหมือนกับตอนที่ทันตแพทย์ฉีดยาชาให้ อาการดังกล่าวนี้เป็นผลจากการบาดเจ็บของเส้นประสาทที่มาเลี้ยงฟันในขากรรไกรล่าง (inferior alveolar nerve) ซึ่งบางครั้งพบว่าเส้นประสาทนี้อยู่ใกล้ชิดกับฟันคู่มากจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ อาการ

ชาตินี้อาจคงอยู่เป็นวัน เดือน หรือเป็นปีขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของการบาดเจ็บต่อเส้นประสาท แต่อาการชานี้จะไม่รบกวนต่อการดำรงชีวิต หรือการรับรู้รสชาติอาหารแต่อย่างใด เพื่อหลีกเลี่ยงอาการชาดังกล่าว ทันตแพทย์จึงมักแนะนำให้ผ่าตัดฟันคุดออกในวัยรุ่น อายุประมาณ 18-25 ปี เนื่องจากรากฟันจะยังไม่ยาวจนไปชิดกับเส้นประสาทดังกล่าว